

Ambrož Kvartič

Dr. Ambrož Kvartič je leta 2014 doktoriral na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Je avtor več znanstvenih in strokovnih razprav s področja folkloristike, leta 2017 pa je izšla njegova pregledna znanstvena monografija o sodobnih povedkah v Sloveniji. Danes dela kot avtor oddaj, scenarist in napovedovalec na Radioteleviziji Slovenija, sodeluje pri številnih umetniških in raziskovalnih projektih ter piše literaturo za otroke.

DOPOLNITEV ČLANKA »LOV NA ŠALEŠKE ZAKLADE«

V zborniku Šaleški razgledi 15 (leta 2017) sem objavil članek *Lov na šaleške zaklade: Lokalne manifestacije pripovedne ostenzije*. V njem sem raziskoval folklorne pripovedi o skritem zakladu, zakopanem na Šaleškem gradu, ter »podaljšek« teh zgodb v resnično življenje – iskalne »odprave«, ki so si prizadevale ta zaklad najti. Ob tem sem razmišljal, kako nam lahko tako zgodbe o zakladu kot dejansko brskanje za njim pomagajo razumeti tukajšnjo (šaleško) identiteto in prostor.

Eden od sklepov članka je bil, da je bilo iskanje zakladov na Šaleškem gradu živo vsaj na prehodu iz 19. v 20. stoletje. O tem časovnem okviru se je namreč dalo sklepati po primerjalni analizi najstarejših pisnih virov in nekaterih pripovedovanj, ki mi jih je za tisti članek uspelo zbrati

(predvsem dnevniških zapiskov Štefanije Prislan). Ob tem sem sicer vseskozi imel »raziskovalno slutnjo«, da gre gotovo še za starejšo prakso, vendar tega ni bilo mogoče potrditi z nobenim virom.

Tri leta po raziskavi in objavljenem članku pa mi je pod roke prišel nepričakovan nov vir – avtobiografska povest *Kako sem se jaz likal*, satiričnega pisca in časnikarja Jakoba Alešovca.¹ V njej avtor z ironičnim humorjem opisuje leta svojega šolanja v slovensko-nemškem kulturnem okolju. Eno od poglavij te povesti je sestavljeno iz vtisov z daljšega izleta, na katerega se je podal sam po (neuspešnem) zaključku enega od študijskih let na Alojzijevišču v Ljubljani. Na tem izletu je obiskal tudi Šaleško dolino in med drugim splezal na Šaleški grad:

»/.../ V Šoštanji sem si privoščil piva, Velenje sem le ogledal, v Škalcah pa vendar stopil v farovž, pa me je že kuharica ustavila. Jaz nisem maral preko nje naprej siliti, rajši sem šel in kmalu zagledal razvalino Šalek, do ktere sem splezal in zlezel celo v podrte line stolpa, čeravno se mi je spodej stoječi kmetič posmehoval, češ, da če tu »šacov« iščem, ne bom dobil nič, so jih že drugi pobrali.² On ni vedel, da sem jaz v stolp splezal le, da sem se od tod ozrl po šaleški dolini nazaj in videl, kako daleč sem že prišel. Razgled je tu lep, a motili so me sem ter tje švigajoči kušarji [*sic*], za katerimi sem kamenje metal, in ko slednjič leno prileze ob razbeljenem kamniji debela kača, vržem tudi za to kamen, pa se spustim po griču dol na cesto.« (Alešovec 1884: 448–9)

V tem kratkem Alešovčem odlomku sta torej omenjena tako zaklad na Šaleškem gradu kot tudi njegovo iskanje. »Šac« je namreč slovenska popačenka, prevzeta iz (pozno-srednjeveške) nemščine, v kateri *Schatz* pomeni zaklad, dobiček oziroma (materialno) bogastvo (glej npr.: Snoj 2014).

¹ Povest je kot podlistek izhajala v Slovincu od 30. 8. 1879 do 2. 3. 1880. Kot samostojna knjiga je nato izšla leta 1884 (z letnico 1886).

² Moj poudarek.

*Portret Jakoba
Alešovca
(1842–1901).*

*Foto: Fran
Vesel.*

*Zbirka
upodobitev
znanih
Slovencev
NUK.*

Jakob Alešovec je ljubljansko gimnazijo (Alojzijevisčje) obiskoval v letih med 1856 in 1863, ko je šolanje predčasno zaključil (glej: Zajc 2013). To pomeni, da je 1863 tudi najpoznejša letnica, ko se je še lahko podal na opisani izlet. Tudi če je Šaleški grad obiskal že kakšno leto prej, lahko omembo iskanja tamkajšnjega zaklada v vsakem primeru umestimo na začetek šestdesetih let 19. stoletja. To pa je že skoraj pol stoletja pred »najstarejšo omembo«, ki jo je pokazala prejšnja raziskava.

Viri

- **Alešovec, Jakob**

1884 *Kako sem se jaz likal: Povest slovenskega trpina v poduk in zabavo.* Ljubljana: Samozaložba.

- **Kvartič, Ambrož**
2017 ,Lov na Šaleške zaklade: Lokalne manifestacije pripovedne ostenzije'. V: Šaleški razgledi 15. Silvo Grmovšek, Jože Hudales in Tone Ravnikar, ur. Velenje: Knjižnica Velenje: 103–36.
- **Snoj, Marko**
2014 *Slovar jezika Janeza Svetokriškega*, Spletni vir: www.fran.si, pregledano 26. 6. 2020.
- **Zajc, Neža**
2013 ,Alešovec, Jakob (1842–1901)'. *Slovenska biografija*, Spletni vir: <https://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi127266/>, pregledano 26. 6. 2020.